

The Journal of International Civilization Studies
Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi

Volume IV/ Issue II

ISSN: 2548-0146, Nevşehir/ TURKEY

DOI: <doi>10.26899/inciss.274</doi>

Geliş Tarihi/ Received: 18/07/2019

Kabul Tarihi/ Accepted: 21/07/2019

**ALFABET EDUCATION IN CENTER WHERE GIVING TURKISH
EDUCATION TO FOREIGN CITIZENS IN TURKEY**

Doç. Dr. Hakan YALAP

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi

hakanyalap@hotmail.com

Muhammed ÜNSAL

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

muhammetunsal051@hotmail.com

Abstract

The Higher Education Council (YÖK) and the Ministry of National Education (MEB), the Turkish teaching center in different institutions, opens Turkish teaching to foreigners, how to do alphabet teaching can be taken and the problem of alphabet teaching solved. The study was not conducted outside the institutions providing Turkish education abroad. The study population included 125 different Turkish in Turkey in Turkey that the Turkish foreign training this qualitative research methods in this study, one of the "negotiation method". The interview form consisting of twelve open-ended questions was applied to the instructors or lecturers working in English teaching institutions. In the light of the information obtained, it is tried to determine whether a common alphabet teaching program can be developed for these institutions when difficulties arise in teaching alphabet. Looking at the literature, in most of the studies, after mentioning the alphabets in the room, he was able to learn how to teach alphabets in institutions teaching the foreign language of Turkish. From this point of view, our study is thought to be a guiding, door-opening and activating study in the future of alphabet teaching.

Keywords: *Turkish Education as a Foreign Language, Alphabet Education, Language Education*

TÜRKİYE’DE YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ HİZMETİ VEREN KURUMLARDA/MERKEZLERDE ALFABE ÖĞRETİMİ

Öz

Bu çalışmada Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı on farklı kurumda bulunan Türkçe öğretim merkezinde yabancılara Türkçe öğretimi esnasında alfabe öğretimi sürecinin nasıl ele alındığı ve alfabe öğretiminde karşılaşılan problemler tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmaya yurt dışında bulunan Türkçe eğitimi veren kurumlar dâhil edilmemiştir. Türkiye’de bulunan 125 farklı Türkçe öğretim merkezinden sadece on tanesi dâhil edilmiştir. Çalışmanın evrenini Türkiye’de yabancılara Türkçe eğitimi veren bu on farklı kurum oluşturmaktadır. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan “görüşme yöntemi” kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış on iki açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu Türkçe öğretimi hizmeti veren kurumlarda görev yapan okutman veya öğretim görevlilerine uygulanmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında alfabe öğretiminde karşılaşılan güçlükler ortaya konarak bu kurumlar için ortak bir alfabe öğretimi programı geliştirilip geliştirilemeyeceği tespit edilmeye çalışılmıştır. Alan yazına bakıldığında çalışmaların birçoğunda alfabe sorunundan bahsedilmesine rağmen alfabe öğretimi konusunda ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretildiği kurumlarda alfabe öğretiminin nasıl gerçekleştirildiğine dair bağımsız bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu noktadan hareketle yapmış olduğumuz çalışmanın alfabe öğretimi konusunda gelecekteki çalışmalara yol gösterici bir, kapı aralayıcı ve harekete geçirici bir çalışma olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi, Alfabe Öğretimi, Dil Öğretimi.*

Giriş

Bir arada kalarak hayatlarını idame ettirebilen insanoğlu iletişim kurabilmek maksadıyla birtakım kanallar kullanmıştır. Bu kanalların en başında ağızdan çıkan sesler gelmektedir. İnsanlığın ilerlemesiyle beraber bu sesler kalıp ifadelerle dönüşerek sistemli bir bütün haline gelmeye başlamıştır. Tartışması yüzlerce yıldır devam eden ve binlerce yıl daha devam edecek olan bütün dillerin bir dilden mi geliştiği yoksa dünyanın farklı yerlerinde farklı dillerin farklı zamanlarda mı oluştuğudur. Lakin bu iki görüşün düşünceleri kısır tartışmalardan öteye geçememektedir. Asıl olan şey günümüzde sayısı yüzlerce olan bu dilleri öğrenmek isteyen farklı topluluklara ya da bireylere nasıl öğretebiliriz sorusu olmalı ve bilim adamlarının bu konu üzerine kafa yorması gerekliliğidir. Ana dilden başka bir dil öğreniminin önemi günümüze yaklaştıkça artmıştır. Yabancı dil öğrenimi komşuluk ilişkilerinden doğan diplomatik ilişkiler, ticaret, göç, istila, hayatta kalma isteği, bilgi ve kültür aktarımı, dini öğeler, savaş, barış, askeri ilişkiler vb. unsurlar vasıtasıyla gelişme göstermiş ve giderek artan bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Pek çok dilin kullanıldığı dünyada dillerin kazandığı önem, ait oldukları toplulukların/ülkenin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyine oranla paralel bir artış ya da azalış gösterir. Türkçeye bakıldığında ilk devlet olan Asya Hun İmparatorluğu’ndan günümüz Türkiye’sine kadar gelen süreçte

onlarca ulus Türk dilini öğrenme ihtiyacı hissetmiştir. Bunun neticesinde Türk dilinden kendi dillerine geçmiş yüzlerce kelime göstermek mümkündür.

Alfabenin geçmişten günümüze kadar birçok tanımını görmek mümkündür. Türk Dil Kurumu sözlüğünde “*Bir dilin seslerini gösteren, belli bir sıraya göre dizilmiş, belli sayıda harfin bütünü, yazı, abece*” (TDK, 2009: 72) biçiminde tanımlanırken, “*İçerdiği sembollerin her biri bir ses birimini veya birimlerini karşılayan yazılı işaretler sistemi*” (User, 2006: 18) şeklinde tanımlar da görmek mümkündür. Bu tanımların çoğunda ortak olan nokta ses-harf arasındaki sıkı ilişkiye yapılan vurgudur. Alfabemizde harfleri oluşturan şekiller ile ağızdan çıkan sesler arasında bir uyum vardır. Bu seslerden her biri bir harfi karşılar. Her sesin bir harfi karşılamasından dolayı Türkçe dil öğreniminde birtakım kolaylıklar olduğunu söylemek mümkündür. Bunlar; ilk okuma-yazma öğretimi, okumaya başlama, yazma öğretiminde ve klavye kullanımında kolaylık gibi dil edinimini kolay kılan unsurlardır.

Diğer dillere bakıldığında bazen bir sesin üç harfi karşıladığı görülür. Mesela Fransızcada “o” sesi “o, au, eau”, “f” sesi “f, ff, ph” gibi farklı harflerle yazılabilmektedir. Bu durum ise o dili yabancı dil olarak öğrenen bireylerin kafasını karıştırarak kargaşaya yol açmaktadır (Güneş, 2014: 9). Türkçede ses-harf arasındaki uyum %100 iken bazı dillerde bu oran %48’lere kadar düşmektedir. Ses-harf ilişkisinin güçlü olması sözcükleri hatırlamayı kolaylaştırarak dil edinimini daha kolay kılar. Öğrenen hiç zorlanmadan 3-5 heceden oluşan sözcükleri çıkartabilir. Bu sayede öğrenen akıcı ve doğru bir biçimde okuyarak motive olur.

Türkçenin diğer bir güzel yanı ise kelimenin başında ortasında ve sonunda hep aynı okunmasıdır. Fakat diğer dillere bakıldığında bazen harfler kelimenin başında/ortasında yahut da sonunda duruma göre yutulmaktadır. Mesela Fransızca bir kelimenin başında harfler %4, ortasındakiler %20 sondakiler ise %8 oranında sesletilmemekte/okunmamaktadır. Oysa Türkçe ve Fince gibi dillerde her harf bir sese işaret ettiğinden dolayı öğrenciler duyduklarını yazıya aktarırken zorlanmayacak ve dil edinimi kolaylaşacaktır. Türkçe öğretimi esnasında diğer dillerde olduğu gibi çok fazla dikte çalışması yapmaya gerek yoktur (Güneş, 2014: 10).

Türkçenin yabancı dil olarak üniversite çatısı altında ilk defa öğretildiği merkez 1982 yılında Boğaziçi Üniversitesi bünyesinde açılan Türk Dili ve Kültür Programı olmuştur. 1984 yılında Ankara Üniversitesine bağlı olarak kurulan TÖMER ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi hız kazanmıştır (Erdil, 2017:287). 2018 yılına gelindiğinde Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu bağlı 209 üniversiteden 89’u devlette 36’sı vakıf üniversitelerinde olmak üzere toplamda 125 üniversitede yabancılar için Türkçe eğitimi verilmektedir. Yabancılara Türkçe eğitimi veren bu üniversiteleri incelediğimizde 63’ü devlet 9’u vakıf üniversitelerinde olmak üzere toplamda 72 üniversitede TÖMER olarak isimlendirilen Türkçe Öğretim Merkezi’nin bulunduğu görülür (Erdil, 2018: 93).

Hızla gelişen Türkiye ile birlikte Türkçeye duyulan önem de artmış ve Türk dilinin öğrenimi özellikle son yıllarda önem kazanmıştır. Buna paralel olarak yabancılara Türkçe öğretimi veren birçok kurum ortaya çıkmıştır. Bunların başında TÖMER'ler gelmektedir. Ayrıca, enstitüler, özel kurslar, kültür merkezleri, Türkoloji bölümleri yabancılara Türkçe öğretimi veren diğer kurumlardır.

2009 yılında kurulan Yunus Emre Enstitüsü ve 2016 yılında kurulan Maarif Vakfı ile ayrıca TİKA'nın destekleriyle yurt dışındaki üniversitelerin bünyesinde kurulan Türkoloji bölümleri sayesinde Türkçe öğretimi bütün dünyaya ulaşmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlardan biri alfabe öğretimidir. Fakat bunun yanında üniversiteler arasında TÖMER'lerde ortak bir programın olmayışı, devletin yabancılara Türkçe öğretimi konusunda yakın ve uzak hedeflerinin olmayışı, yetmiş öğretici eksikliğinden kaynaklanan sorunlar, nitelikli kitapların olmaması ve bu kurumlarda ortak bir kitabın okutulmaması, sınıf ortamlarının fiziksel yetersizliği, öğrencinin motive olmamasından kaynaklanan sorunlar, ailelerin ilgisizliği, hedef ve ana dilden kaynaklanan farklı sorunlar yabancılara Türkçe öğretimi esnasında karşılaşılan birtakım sorunlar olarak sıralanabilir (Açık, 2008 ; Karaba, 2009 ; Yıldız&Tuncel, 2012).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de eğitim veren Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı yabancılara Türkçe öğretimi veren 10 farklı kurumda alfabe öğretiminin nasıl yapıldığını ortaya koyarak karşılaşılan sorunları tespit etmek ve "Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ortak bir alfabe öğretim programı geliştirilebilir mi?" sorusuna cevap aramaktır.

Araştırmanın Önemi

Yeni bir dal olduğu herkesçe kabul edilen yabancılara Türkçe öğretimi alanında yapılan çalışmalar oldukça yeni ve kısıtlı sayıdadır. Bu çalışmaların sayısının az olmasının temelinde Türk dilinin diğer uluslara mensup bireyler tarafından öğrenilme isteğinin veya ihtiyacının çok az ya da hiç olmaması yatar. Son yıllarda güçlenen Türkiye ile birlikte Türk diline duyulan önem artmış ve Türkçe öğrenme isteğine bağlı olarak resmi veya özel farklı kurumlar bu alanda hizmet vermeye başlamıştır. Bu kurumlara eğitim ve öğretimde yardımcı olabilecek bilimsel çalışmalar da birden artış göstermiş ve yabancılara Türkçe öğretimi alanı henüz tam olarak istediği seviyeye ulaşamamış olsa da hak ettiği değeri görmeye başlamıştır. Bu çalışmalarla birlikte birtakım sorunlar ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de alfabe öğretimi meselesidir. Bu çalışma Türkiye'de hizmet veren yabancılara Türkçe öğreten kurumlarda alfabe öğretiminde karşılan sorunları ortaya koyarak bu kurumlarda ortak bir Türkçe alfabe öğretimi programı geliştirip Türk dilinin daha sistemli öğretilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu alanda yapılacak olan diğer çalışmalara yol gösterici bir nitelikte olması çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Problem Cümlesi

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Türkiye’de hizmet veren Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Milli Eğitim Bakanlığı’na (MEB) bağlı kurumlarda alfabe öğretimi nasıl yapılmaktadır? Bu problem cümlesinin alt problemleri ise şöyledir;

- a. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi esnasında alfabe öğretiminde karşılaşılan sorunlar nelerdir?
- b. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ortak bir alfabe programı geliştirilebilir mi?

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan genel tarama modeli kullanılmıştır. Alfabe öğretimi konulu yerli ve yabancı makale, kitap ve kitap bölümleri tarama modellerinden olan literatür taraması yöntemi ile taranıp elde edilen bilgiler sistemli bir şekilde analiz edilerek mevcut problemin çözümü amaçlanmıştır. Ayrıca ulaşılabilirlik bakımından daha önce belirlenmiş olan 10 farklı kurumda görev yapan öğretim görevlilerine/okutmanlara yarı yapılandırılmış 12 açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu uygulanmıştır. Bu formlardan elde edilen bilgiler sistemli bir şekilde analiz edilerek yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Alfabe Öğretimi

Türkçede bulunup Latin alfabesinde bulunmayan birtakım sesler vardır. Bu sesler Türk diline özgü sesler olduğu için Türkçeyi öğrenmeye çalışan yabancılar alfabe öğretiminde birtakım sorunlar yaşamaktadır. Sorunlar genelde ülkeden ülkeye ya da kıtadan kıtaya farklılık göstermektedir. Afrika kıtasından gelen bir öğrenen ile Amerika kıtasından gelen bir öğrenen farklı sesleri çıkarmada zorluklar yaşamaktadırlar. Örneğin Afrika’dan gelen öğrenenler Svahili dil ailesine mensup olduklarından ana dillerinde olmayan “ü,ö,ı” seslerini çıkarmakta zorlanırlar. Bu yüzden kız/kiz, altı/alti, köpek/kopek, ülke/ulke gibi kelimelerde telaffuz hataları yapabilirler. Bunun yanında bazı dillerde hiç olmayan harfler vardır. İngilizcede olmayan “ı,ü,ğç,ö,ı” gibi sesler yüzünden Türkçeyi yeni öğrenmeye başlayan birisi sınıf yerine sinif, dünya yerine dunya gibi telaffuz hatalarında bulunabilir (Şahin, 2014: 195-196). Aşağıdaki bölümlerde yabancılara Türkçe öğreten kurumlarda görev yapan öğretim görevlilerine/okutmanlara uygulanan görüşme formlarına verilen cevaplar değerlendirilmiştir. İlk bölümde on soruya cevap aranarak Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere alfabe öğretiminin nasıl yapıldığı anlaşılmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde sorulan iki soru ile de “Ortak bir alfabe öğretim programı geliştirilebilir mi?” sorusuna cevap aranmıştır.

Ses-Harf İlişkisi

Görüşme formunda bulunan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan birincisi “**Türkçede her bir sesin tek bir harf ile ifade edilmesi Türkçe öğretimini kolaylaştırmakta mıdır? Açıklayınız.**” şeklindedir. Soruya verilen cevaplardan bir kısmı aşağıda listelenmektedir.

- ❖ Evet, Türkçenin yazıldığı gibi okunan bir dil olması ve tek sesin tek harf karşılığı olması Türkçe öğrenimini bence kolaylaştırmaktadır.
- ❖ Kesinlikle kolaylaştırmaktadır. Çünkü ses dili ile yazı dilinde birbirine karşılık gelmeyen ifadeler, diğer dillerde öğretimi olumsuz etkilemektedir.
- ❖ Evet kolaylaştırır. Bu durum öğrenciye yazma ve dinlemede avantaj sağlar.
- ❖ Evet, örneğin Fransızcadaki gibi üç dört harfin tek bir ses ile ifade edilmesi dil öğrenimini zorlaştırıyor.
- ❖ Türkçe 29 harfli bir dil. Bu aynı zamanda 29 ses demek. Öğrenilene kadar zor olsa da öğrenildikten sonra kolay oluyor.
- ❖ Kesinlikle kolaylaştırmaktadır. Bir sesin tek bir harfle karşılanması Türkçenin zengin olduğunu gösterir. Yabancı dil öğretirken öğrencinin en kısa yoldan öğrenebileceği yolları deneriz. Alfabe öğretimi yabancı dil öğretiminin iskeletidir. Okuma ve yazma becerisinde öğrenci duyduğu sesi tek bir harfle ifade edebiliyor ve öğrencilerde karmaşaya yol açmıyor.
- ❖ Evet, elbette. Türkçenin tam olmasa da büyük oranda sesçil oluşu öğretim sırasında kolaylık sağlamaktadır. Dil öğrenirken ilk başta öğrenciler Türkçedeki harflerin ses karşılığını kendi dilindeki şekliyle söyleyebilmektedir. Örneğin /c/ harfini /s/ ya da /k/ şeklinde sesletmek gibi. Fakat kısa bir süre içinde Türkçenin büyük oranda sesçil bir dil olduğunu fark edip doğru sesletime ulaşabilmektedirler (Bu süre öğrencinin anadilindeki ses yapısına göre uzayıp kısalabilmektedir).

Verilen cevaplardan da anlaşılacağı üzere Türkçede bulunan 29 sesin her birinin tek bir harf ile ifade edilmesi Türkçe alfabe öğretimini büyük ölçüde kolaylaştırmaktadır. Bu kolaylık sadece alfabe öğretiminde değil dört temel dil becerisi olan okuma, konuşma, yazma ve dinleme becerilerinde de dilin hızlı bir şekilde öğrenilmesi açısından fayda sağlamaktadır.

Türkçenin Sesletimi

Görüşme formunda bulunan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan ikincisi “**Türkçedeki harflerin kelimenin başında, ortasında ve sonunda her zaman okunması ve sesletimlerinin değişmemesi dil öğretimini olumlu etkilemekte midir? Açıklayınız.**” şeklindedir. Soruya verilen cevaplardan bir kısmı aşağıda listelenmektedir.

- ❖ Evet, harfin her durumda aynı sesletime sahip olması telaffuzu kolaylaştırmaktadır. Örneğin İngilizce öğrenirken ben bunun sıkıntısını yaşadım.
- ❖ Evet, olumlu etkilemektedir. Bu durum örneğin Arapçada farklı seslere karşılık geldiğinden daha fazla görsel öğrenmeyi gerektirmektedir. Türkçede ise 29 büyük 29 küçük harf olmak üzere toplam 58 görsel öge bulunmaktadır.
- ❖ Evet, olumlu etkiler. Türkçe yazıldığı gibi okunan bir dil olduğu için yabancı uyruklu öğrenenler bunu avantaj olarak görmektedir.
- ❖ Evet, kelimenin anlaşılması açısından önemlidir.
- ❖ Olumlu etkiliyor. Arapçadan yola çıkarsak kelimenin başta, ortada ve sonda farklı olması dili hem kalabalık gösteriyor hem de zorlaştırıyor. Dil ekonomik olmalı.
- ❖ Almandada /ş/ sesini karşılamak için /sch/ harflerine ihtiyaç vardır aynı zamanda /ch/ ile /h/ sesi verilir ve bu yabancı bir öğrenci için alfabe öğreniminde karmaşaya yol açacak ve dil öğrenme sürecini uzatacaktır. Türkçede böyle bir sorun yoktur başta ortada sonda tüm harflerin okunuşunun aynı olması dil öğretimini olumlu etkilemektedir.
- ❖ Evet, bence bu sorunun cevabı bir öncekiyle büyük oranda aynı. Türkçenin bu özelliği de öğretim sırasında kolaylık sağlamaktadır.

Uygulanan Alfabe Öğretim Programı

Görüşme formunda bulunan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan üçüncüsü “**Kurumunuzda alfabe öğretiminde nasıl bir yol izlenmektedir? Açıklayınız.**” şeklindedir. Soruya verilen cevaplardan bir kısmı aşağıda listelenmektedir.

- ❖ Alfabe öğretilirken önce sınıfta öğretmen sesletimi vermekte sonra sınıftan teker teker öğrencilerden sesletimi yapmaları istenmektedir. Ev ödevi olarak alfabe öğretimi ile ilgili videolar önermekteyiz.
- ❖ Alfabe öğretimi hem görsel yollarla hem de işitsel yollarla öğretilmektedir.
- ❖ Öncelikle harfler ve harflerin özellikleri (ünlü, ünsüz, dar, geniş, kalın, ince, yuvarlak, düz, sert, yumuşak) tanıtılır. Daha sonra da önce öğretmen harflerin telaffuz şeklini gösterir. Ardından öğrencilerle birlikte telaffuz edilir. Bu birçok defa tekrar eder. Sonra da bireysel olarak öğrenenlerin telaffuz etmesine imkân tanınır.
- ❖ Bilgim yok.
- ❖ Seslerden kelimeye doğru öğretim sağlanır.

❖ Ses temelli alfabe öğretimine başvurulmaktadır. Öğrenci /k/ harfini /ke/ diye öğrenince okumada sıkıntılar yaşanmaktadır. Kabak kelimesini “keabake” diye okumaktadır.

❖ Sınıflarımızda alfabe afişi, temel sözcüklerinden oluşan temalı afişler (Örneğin; sebzeler, meyveler, taşıtlar, organlar vb.) A1 düzeyi boyunca duvarlarda asılı kalmaktadır. Alfabe tablosu yazıldıktan ya da tahtaya yansıtıldıktan sonra ünlü ve ünsüzler öğretilmektedir. Alfabedeki harfler ile başlayan temel sözcüklerinden seçilen sözcüklerden örnekler verilir. Öğrenci kitlesinin durumuna göre eğer ihtiyaç duyulursa harflerin sadece söz başı durumlarına değil söz içi ve söz sonu durumlarına da örnekler verilebilir. Alfabe şarkısı dinletilir. Ardından birbirine karıştırılabilecek ünlü ve ünsüz harflerin farklarının kavratılabilmesi için örnek alıştırmalar yapılır. Örneğin ünlü alıştırmaları yapılabilir. Bu yine öğrenci kitlesinin ihtiyacına göre yapılır.

5. sesi yaz.

tekrar sesi

E	ı	İ	A	
A	i	E	I	
I	ı	A	E	
İ	e	I	A	

Alıştırma

5. sesi yaz.

tekrar sesi

Ö	ü	O	U	
O	ö	Ü	U	
Ü	o	U	Ö	
U	ü	Ö	O	

Bu alıştırmalarda öğrenciler dinledikleri son ünlüyü yazarlar.

Ya da örneğin Arap öğrenci gruplarında en çok karıştırılan hatta bir türlü sesletilemeyen /p/ için şu alıştırma faydalı olabilir:

B

BA	BE	BI	Bİ	BU	BÜ	BO	BÖ
BAÇ	BEÇ	BIÇ	BİÇ	BUÇ	BÜÇ	BOÇ	BÖÇ
BAF	BEF	BIF	BİF	BUF	BÜF	BOF	BÖF
BAL	BEL	BIL	BİL	BUL	BÜL	BOL	BÖL
BAR	BER	BIR	BİR	BUR	BÜR	BOR	BÖR
BAT	BET	BIT	BİT	BUT	BÜT	BOT	BÖT

P

PA	PE	PI	Pİ	PU	PÜ	PO	PÖ
PAÇ	PEÇ	PIÇ	PİÇ	PUÇ	PÜÇ	POÇ	PÖÇ
PAK	PEK	PIK	PİK	PUK	PÜK	POK	PÖK
PAS	PES	PIS	PİS	PUS	PÜS	POS	PÖS
PAH	PEH	PIH	PİH	PUH	PÜH	POH	PÖH
PAY	PEY	PIY	PİY	PUY	PÜY	POY	PÖY

Cevaplar incelendiğinde yabancılara Türkçe öğreten kurumlarda ortak bir alfabe öğretim programının olmadığını görülür. Her öğretim görevlisi/okutman aynı kurumda çalışsalar dahi kendi öğretim yolunu izlemektedir. Bu da göstermektedir ki öncelikle kurumların kendi içlerinde alfabe öğretiminde nasıl bir yol izleyeceklerine karar vermeleri gerekmektedir.

Kimi öğretim görevlisi/okutman alfabe öğretimi konusunu ciddi bir şekilde ele alırken kiminin ise bu konuyu yüzeysel geçtiği görülen diğer bir olumsuzluktur. Bazısı alfabe öğretimi esnasında afiş gibi görsel öğelerden yararlanırken bazısı alfabe şarkısı vasıtasıyla alfabe öğretimini gerçekleştirmektedir. Buna gerek duymayan öğretim görevlisi/okutmanlar sesleri kendileri vererek öğrenenlerin tekrar etmesi yoluyla alfabe öğretimini gerçekleştirir. Bunun yanında bütün yöntemleri kullanarak alfabe öğretimini gerçekleştiren öğretmenler de mevcuttur.

Alfabe öğretiminde sınıfın görsel ve işitsel araçlarla donatımı kalıcı öğrenme açısından oldukça önemlidir. Öğrenen ne kadar çok öğrenme materyalleri ile karşılaşarsa öğrenme o kadar etkili olmaktadır.

Dil Ailesinin Alfabe Öğretimine Etkisi

Görüşme formunda bulunan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan dördüncüsü “**Sınıflar oluşturulurken farklı ülkelerden gelen öğrencilerin dil aile grupları göz önüne alınarak ayırım yapılmış mıdır? Yapılmamış ise bu durum alfabe öğretiminde zorluk yaşanmasına neden olmakta mıdır?**” şeklindedir. Soruya verilen cevaplardan bir kısmı aşağıda listelenmektedir.

❖ Sınıflarımızı farklı ülkeler ve dil ailelerinden gelen öğrencileri bir araya getirerek oluşturmaktayız. Aynı dil ailesinden ya da aynı ülkeden gelen öğrenenler kendi aralarında ana dillerini konuştukları için onları bir araya koymak avantaj değil dezavantaj oluşturmaktadır.

❖ Ayırım yapılmamıştır. Karma sınıflarda dersler yapılmaktadır. Gruplar karma olduğu için sınıfta yer alan aynı alfabe yani Latin alfabesine aşina olan öğrencilerde öğrenme daha hızlı gerçekleşmektedir. Diğer öğrenciler ise daha yavaş öğrenmektedir.

❖ Genelde TÖMER’lerde bu ayrıma dikkat edilmiyor. Dikkat edilmemiş olması alfabe öğretiminde zorluk yaşanmasında büyük bir nedendir.

❖ Yapıldığını düşünmüyorum ama yapılmalıdır.

❖ Ayırım yapılmamıştır. Öğrenilen dildeki alfabe tektir ve o dili öğrenmek isteyen herkes için geçerlidir. Arap öğrencilerde sesli harfin olmayışı alfabe öğretiminde zorluk oluştursa da sınıftaki akran öğretimiyle bu sorun aşılmaktadır.

❖ Kurumumuz Şehir Merkezinde Yaşayan Suriyeli Öğrenciler Projesi kapsamında Türkçe öğretmektedir. Bu nedenle genellikle sınıflarımız tek tip öğrenci grubundan oluşmaktadır. Fakat zaman zaman özel öğrenci gruplarına da ders verebiliyoruz. O zaman karma bir öğrenci grubumuz oluyor. Tahmin edebileceğiniz gibi sayı az olduğundan dil aile grubuna göre bir sınıflama yapamamaktayız. İkinci duruma göre bu soruyu yanıtlayacak olursam evet bu durum alfabe öğretiminde zorluk çıkarabilmektedir. Bunun için özellikle zorlanan öğrencilerle ayrıca çalışma yapılmasında fayda vardır.

Yabancılara Türkçe öğreten kurumlarda farklı sebeplerden dolayı dil ailelerine göre sınıf ayırımının yapılmadığı görülmektedir. Bu sebeplerin başında öğrenen sayısının az olmasından dolayı ikinci bir sınıf açılmaması gelmektedir. Diğer bir sebep ise öğrenenlerin farklı zamanlarda kurumlara müracaat etmesinden kaynaklı problemdir.

Yabancılara Türkçe öğretimi veren kurumlarda sınıfların dil ailesi gruplarına ayrılmaması kimi öğretim görevlisi/okutmana göre olumlu iken kimine göre olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Dil ailesine göre sınıf ayırımının yapılmamasının dil edinimi açısından olumlu sonuçlar doğurduğunu düşünen öğretim görevlisi/okutman bu görüşünü şöyle desteklemektedir: “Sınıfları dil ailesine göre

ayırduğumuzda dil öğrenenler kendi aralarında çoğunlukla ana dillerinde iletişim kurmaktadır.” bu ise hedef dil olan Türkçe öğretimini zorlaştırmaktadır. Sınıfların dil ailesi gruplarına ayırmanın olumlu olacağını düşünen öğretim görevlisi/okutmanlara göre ana dilinde Latin alfabesiyle eğitim alan Türkçe öğrenen bireylerin, ana dillerinde diğer alfabelerle (Arap Alfabesi, Kiril Alfabesi vb.) eğitim alanlara göre daha hızlı ilerlediğini ve bu durumun sınıf içinde öğrenme hızı açısından olumsuzluklar doğurduğu belirtilmektedir. Bu nedenle de sınıfların dil ailesi gruplarına ve kullandıkları alfabeğe göre sınıflandırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Türkçe sondan eklemeli bağlantılı bir dilken Arapça hem bükümlü hem de bağlantılı bir dildir. Yabancılara Türkçe öğretimi yapılan sınıflarda ayrıca bu ve benzeri özelliklerin dikkate alınması, aynı dil ailesine mensup öğrenenlerin aynı sınıflarda toplanması Türkçe öğretimi açısından faydalı olacaktır.

Yaş Farklılıklarının Alfabe Öğretimine Etkisi

Görüşme formunda bulunan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan beşincisi “**Yabancılara Türkçe öğreten kurumlarda öğrenenler arasında büyük yaş farklılıkları var mıdır? Var ise bu durum alfabe öğretimini nasıl etkilemektedir?**” şeklindedir. Soruya verilen cevaplardan bir kısmı aşağıda listelenmektedir.

- ❖ Genel olarak öğrenciler arasında büyük yaş farklılığı yoktur. Fakat yaşı büyük olan öğrenenler daha çok öğrenme güçlüğü yaşamaktadırlar.
- ❖ Bazı sınıflarda yaş farkının çok fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumda 40 yaş üstü öğrenenlerde dil ediniminin daha yavaş olduğu gözlemlenmiştir.
- ❖ YTB ile gelen öğrenci gruplarında büyük yaş farklılıkları yoktur. Ancak TÖMER’lere gelen özel öğrencilerden yaşları büyük olan bulunuyor. Bu durum sınıf ortamında alfabe öğretimini olumsuz etkilemez. Çünkü YTB ve özel öğrenciler farklı sınıflarda ders alıyor.
- ❖ Çok fark yoktur. Fark olsa da bu sorun teşkil etmez.
- ❖ PİKTES projesinde çalıştığım için çok yaş farkı olmuyor. Disiplin sorunları yaşansa da hepsi aynı seviyede oldukları için alfabe öğretimini olumsuz etkilememektedir.
- ❖ Bir sene böyle bir durumla karşılaştık. O zaman 15 yaşından 40 yaşına kadar değişen bir gruba ders verdik. Yaş farkı alfabe öğretimini değil de derste kullanılan materyallerin seçimini etkilemişti. Alfabe öğretimindeki zorluk öğrencilerin dil ailesi farklarından kaynaklanmıştı. Sınıfta Çinli, Uygur ve Suriyeli öğrenciler vardı.

Türkiye’de hizmet veren yabancılara Türkçe öğreten kurumlarda öğrenim görenlerin arasında belirgin bir yaş farklılığının olmadığı görülmektedir. Bazen özel durumlarda yaş farklılıklarını görmek mümkündür. Sınıfta yaş farklılığının bulunması alfabe öğretimini ve materyal seçimini olumsuz

etkilemektedir. Yaşları büyük olan öğrenenlerin dil öğreniminin yavaş olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle yabancılara Türkçe öğretimi verilen sınıflarda yaş farklılıkları dikkate alınarak sınıflar oluşturulmalıdır.

Ana Dilin Alfabe Öğretimine Etkisi

Görüşme formunda bulunan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan altıncısı **“Derse başlamadan önce öğrencilerin ana dilleri ve alfabe sistemlerine ait bilgileri araştırıp bilgi sahibi oluyor musunuz?”** şeklindedir. Soruya verilen cevaplardan bir kısmı aşağıda listelenmektedir.

- ❖ Hayır, çünkü farklı dil ailesi ve farklı alfabeyle sahip olduğumu bildiğimiz öğrencileri zaten aynı sınıfa koyuyoruz. Bu sebeple böyle bir araştırmaya hiç gerek duymadım.
- ❖ Öğretmenliğimin ilk yıllarında araştırmalarda bulundum. Sınıfımda dili ve alfabesi konusunda bilgi sahibi olmadığım öğrenci varsa araştırma yapmadan, hazırlıksız derse gitmemeyi tercih ederim.
- ❖ Bu göreve yeni başladığım yıllarda evet. Ancak zamanla, tecrübe ile buna gerek kalmıyor.
- ❖ Alfabe öğretimi dersini ben vereceksem evet bilgi sahibi oluyorum.
- ❖ Zaman zaman araştırıyorum.
- ❖ Araştırmıyorum fakat tecrübeyle öğreniyoruz.
- ❖ Genellikle öğrenci kitlesinin ana dili ve alfabe sistemlerini tanıyoruz. Fakat Afrikalı bir grupla bir kez karşılaştığımız da böyle bir çalışma yapmak aklıma gelmemişti. Öğrenciler geldikten sonra bunu yapmam gerektiğini düşünmüştüm. Dolayısıyla soruda belirtilen çalışma eğer zamanında yapılırsa öğreticiye kolaylık sağlar.

Bazı öğretim görevlisi/okutmanlar sınıfların dil ailesi gruplarına ayrılmadığından karma bir sınıfa sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle de böyle bir araştırmanın gereksiz olduğunu düşünerek hiçbir araştırma yapmamışlardır. Beş yıl ve üstü tecrübeye sahip olan öğretmenler ise mesleklerinin ilk yıllarında bu araştırmaları yaptıklarını, tecrübe sahibi olduktan sonra böyle bir araştırma yapmaya gerek duymadıklarını belirtmişlerdir.

Görüşme formunda verilen cevaplara genel olarak bakıldığında öğrenen bireylerin ana dillerinin ve alfabelerinin öğretim görevlileri/okutmanlar tarafından araştırılmadığı ama araştırılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu sayede öğrenen bireylerin dil edinimi sürecinde karşılaşılacağı güçlükler önceden kestirilerek gerekli tedbirler alınabilir.

Ana Dil ile Hedef Dilin Alfabe Farklılığı

Görüşme formunda bulunan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan yedincisi “**Öğrencinin ana diline ait alfabe ile Türkçe alfabe karşılaştırarak benzer ve farklı harfleri tespit ettikten sonra farklı harflere yönelik öğrenmeyi pekiştirecek başka çalışmalar yapıyor musunuz? Yapıyorsanız bunlar nelerdir?**” şeklindedir. Soruya verilen cevaplardan bir kısmı aşağıda listelenmiştir.

- ❖ Bazı durumlarda evet yapıyoruz. Mesela Arap kökenli öğrenenler “p” harfini alfabelerinde olmadığı için sesletemiyor. Bu yüzden de onlar için içinde “p” harfini barındıran kelimelerle alıştırmalar yapıyoruz. Aynı şekilde Endonezyalı öğrenenler için de “z” harfinin telaffuzu ile ilgili alıştırmalar yapıyoruz.
- ❖ Evet yapıyorum. Benzetim tekniğini kullanıyorum, resimler çizerek hatırlatmayı kolaylaştırıcı görsel sağlıyorum.
- ❖ Farklı olan harflerin telaffuz çalışması daha uzun zaman alıyor. Bu harflerin bulunduğu kelimeler öğrenciye daha çok veriliyor.
- ❖ Dersi ben vereceksem yapıyorum.
- ❖ Genelde yapmıyorum.
- ❖ Tabiki benzer harflerde o harfin geçtiği ortak olan kelimeyle örneklendiriyorum. Farklılıklarda en çok /ğ/ harfinde zorlanıyorlar. Öğrenci bunu masal ve kısa hikâyelerle pekiştiriyor.
- ❖ Evet, örneğin son 5 yıldır Suriyeli öğrencilerin dersine giriyorum. Arapçada /p/, /ç/ ve /j/ harfleri ve dolayısıyla ses karşılıkları yok. Bu durumda öğrenciler bu seslere en yakın seslerin karşılığı olan harfleri yani /b/, /c/ ve /j/ için yine /c/yi tercih etmektedirler. Bunun için yukarıda başka bir sorunun yanıtında verdiğim b/p alıştırmalarını ve ardından bu sesleri içeren sözcük alıştırmalarını kullanıyorum. İlginç bir sonucu da paylaşmak isterim: /ç/ ve /j/ farkındalık kazandırıldığı zaman kolayca değişmesine rağmen /p/ nin kavratılması çok daha uzun zaman alabiliyor hatta bazı öğrencilerde bu değişim hiç mümkün olmayabiliyor.

Yabancılara Türkçe öğreten kurumlarda çalışan öğretim görevlisi/okutmanlar öğrenen bireyin ana dili ile hedef dil olan Türkçenin alfabetini karşılaştırdıklarını belirtmişlerdir. Bazı farklılıkları tespit ettiklerinde, ek etkinlikler yapan öğretenler bu yolla alfabe öğretiminin kalıcı olacağını söylemişlerdir. Ana dili Arapça olan öğrenenlerin /p/ sesini, Endonezya’dan gelenlerin /z/ sesini çıkarmada zorlandıkları, bu seslerle ilgili telaffuz çalışması yaptıklarını söylemişlerdir.

Bazı öğretenler ise görsel öğelerden yararlandıklarını ve benzetim tekniğini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında en çok /ğ/ harfinin telaffuzunda ve kullanımında yaşanan zorluklar

dile getirilmiştir. Ayrıca Türkçede olup Arapçada olmayan /p/, /ç/, /j/ sesler için Arap öğrenenlerin bu seslerin yakını olan /b/, /c/, /ç/ seslerini kullandıkları görülen başka bir alfabe sorunudur.

Türkçede Karşılığı Olmayan Harfler

Görüşme formunda bulunan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan sekizincisi **“Öğrencilerin ana dillerinde olup Türkçede olmayan harfler için nasıl bir açıklama yapıyorsunuz? Öğrenciler bu harfleri ders esnasında kullanmaya devam ediyor mu?”** şeklindedir. Soruya verilen cevaplardan bir kısmı aşağıda listelenmektedir.

- ❖ Elbette faydalaniyorum, ders kitaplarımızın ve çalışma kitaplarımızın dinleme CD’lerinden, ayrıca internet ortamından alfabe ve sesletimle ilgili videolar açıp dinliyor/izliyoruz.
- ❖ Kesinlikle faydalaniyorum. Özellikle temel düzeyde bilgisayar, projeksiyon, radyo, telefon, tahta sıklıkla kullandığım araçlar arasındadır.
- ❖ Kesinlikle çok faydalı. Biz fotoğraflardan, videolardan, dinleme metinlerinden faydalaniyoruz.
- ❖ Evet, internetten görsel ve işitsel araçlar kullanıyorum.
- ❖ Bilgisayar destekli programlardan, slaytlardan yararlanıyorum.
- ❖ Alfabe öğretiminde Yunus Emre Portalından, Okulistik uygulamasından ve EBA’dan faydalaniyorum.
- ❖ Harflerin içinde geçtiği örnek sözcükleri somutlaştıran resimlerden faydalaniyorum. İlgili harfin sesini de duymaları için anında sesletiyor, ardından öğrencilerden tekrarlamalarını istiyorum. Ardından alfabe şarkısını dinletiyorum.

Diğer dünya dillerinde olduğu gibi Türkçe alfabe öğretiminde de görsel ve işitsel araçlar son derece önemlidir. Türkiye’de görev yapan yabancılara Türkçe öğretimi merkezlerinde çalışan öğretmenlerin büyük çoğunluğu görsel ve işitsel araçları alfabe öğretiminde kullanmaktadır. Kullanılan görsel araçlar: fotoğraflar, resimler, karikatürler, tahta, ders kitapları vs. iken kullanılan işitsel araçlar: radyo, televizyon, projeksiyon, akıllı tahta, dinleme metinleri, bilgisayar, tablet, telefon, mp3 ve mp4 çalar, EBA, yabancılara Türkçe öğretimi veren kurumların web portalları, çeşitli Türkçe dil öğretimi uygulamaları vs. olarak sıralanmaktadır.

Telaffuzu Zor Harfler

Görüşme formunda bulunan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan onuncusu **“Hangi dil ailesine mensup öğrenciler hangi harfleri çıkarmakta zorlanmaktadır? Bunlardan beş ünsüz ve üç ünlü harfi kendi içinde zorluk derecesine göre yazınız?”** şeklindedir. Soruya verilen cevaplardan bir kısmı aşağıda listelenmektedir.

- ❖ Araplar “p”, Endonezyalılar “z”, Farsi kökenliler “ğ”
- ❖ Ünsüzler: “ğ, p, z”
- ❖ Ünlüler : “ı, i, u, ü, o, ö” ünlülerin çoğunda farklı dil aileleri zorlanıyor.
- ❖ Arapça “p, t, j, c”, Endonezya “z”, Farsça “i” Ünsüzler: “p, z, t, j, c”
- ❖ Ünlüler: “o, ö, u, ü” Arap öğrenenler “a-e” ünlülerinde zorlanmaktadır.
- ❖ Suriyeli öğrenen “p, b, ç, ş” harflerinde zorluk yaşıyorlar. Suriyeli öğrenenler “a-e” sesini genellikle aynı telaffuz ediyorlar.
- ❖ Arap dillerinde olan “y, j” harfinde zorlanıyor. Yermi, uzum gibi.
- ❖ Yabancı öğrenciler genel olarak şu sesleri çıkarmada zorlanıyor;
- ❖ Ünsüzler: “ğ, ç, ş”, Ünlüler: Sami dilleri “ö, ü, o, u”
- ❖ Öğrencilerin zorlandıkları ünlü ve ünsüzler öğrenci kitlesinin anadilinin ses özelliklerine göre değişmektedir. Bu soruya şimdiye kadar girdiğim öğrenci gruplarında karşılaştığım duruma göre yanıt vereceğim.
- ❖ Ünsüzler: “p, j, ğ, ç, r”
- ❖ Ünlüler: “ı, ü, ö”

Türkçe alfabe öğretiminde karşılaşılan güçlükler baktığımızda dil ailelerine göre farklılıkların ortaya çıktığı belirtilmiştir. Ana dilleri Arapça olan öğrenen bireylerin genelde “p, t, j, c, y” ünsüzlerinde ve “a, e” ünlülerinde zorlandıkları görülmektedir. Bunun yanında Suriyeli öğrenenlerin “a, e” ünlülerini aynı şekilde telaffuz ettikleri ve “p, b, ç, ş” ünsüzlerini seslendirmekte zorluk yaşadıkları belirtilmiştir.

Telaffuzunda ve dolayısıyla öğretiminde en çok zorluk yaşanan ünsüzler: p, ğ, z, j, ç, ş, y, r, t, c, b” sesleri iken öğretiminde en çok zorluk yaşanan ünlüler: ı, i, u, ü, o, ö sesleri olarak belirtilmiştir.

Zorluk yaşanan bu harflerin öğretiminde pekiştirici etkinlikler, bol tekrar, ev ödevleri, günlük hayatta uygulamalar vb. yöntemler dil edinim sürecinde alfabe öğretiminde ve telaffuz çalışmalarında etkili olacaktır.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Ortak Bir Alfabe Öğretim Programı

Alfabe Öğretiminde Kalıcı Öğrenme Yolları

Görüşme formunda bulunan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan on birincisi “**Alfabe öğretimi esnasında kalıcı öğrenmeyi sağlayacak üç yol yazınız?**” şeklindedir. Soruya verilen cevaplardan bir kısmı aşağıda listelenmektedir.

- ❖ Videolarla öğretim, eğitsel oyunlarla öğretim, yazdırma.
- ❖ Ses kayıtları dinletme, görsellerle eşleştirme çalışmaları, yazma pratikleri.
- ❖ Görsel kullanımı, harflerin öğretmen eşliğinde beraberce tekrar yoluyla telaffuz edilmesi, bolca tekrar.
- ❖ Kullanarak öğrenmek.
- ❖ Sık tekrar, öğrencilerin yaş gruplarına göre oyunlar, bol görseller.
- ❖ Bol alıştırma kelime görsellerinin ve harflerinin karışık verildiği uygulamalar. Alfabe öğretimiyle ilgili şarkılar.
- ❖ Kartonları keserek harfleri üstüne yapıştırdım arkasında mıknatısları mevcut. Tahtaya tüm harfleri yapıştırıyorum ve söylediğim harfi, sözcüğü, kelimeyi harfleri kullanarak yapmaya çalışıyorlar.
- ❖ Ünsüz harfleri ilgili sesin en yakını olan sesle (ünsüz çiftleri dikkate alınarak, örneğin p-b gibi) farkını görebilecekleri bir alıştırma ile öğretilmelidir. İki sesi de içeren en az 5 sözcük karşılıklı yazılarak öğrencilerin bunları sesletmeleri istenebilir.

Yumuşak /ğ/ öğretimiyle ilgili özel bir çalışma yapılmalıdır.

Alfabe öğretimi esnasında kullanılacak birçok yöntemin olduğu verilen cevaplardan anlaşılmaktadır. Öğretim görevlileri/okutmanlardan her bir kendi öğretim yolunu izlemektedir.

Alfabe öğretimi esnasında yararlanılabilecek yöntemler; eğitsel oyunlar, tekrar stratejisi, alfabeyi yazdırma, alfabe şarkıları, ses kayıtları, videolarla öğretim, görsellerle (resim/fotoğraf) eşleştirme, yapıştırma etkinliği vs. olarak sıralanmıştır.

Ünlü ve ünsüz harfleri ayrı ayrı öğretmek ve her bir grup harfin özelliğini öğrenene aktarmak kalıcı öğrenmede oldukça önemlidir. Öğretenler telaffuzu zor olan harflerde ek etkinlikler geliştirip uygulamalıdır. Sesletimi karıştırılan harfler üzerinde daha çok durularak bolca tekrar yapılma ve karıştırılan bu harflerin arasındaki ince ayırım öğrenenlere anlayabilecekleri bir şekilde basitçe anlatılmalıdır.

Sınıfın Donanımının Alfabe Öğretimine Etkisi

Görüşme formunda bulunan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan on ikincisi “**Eğitim yapılan sınıfların fiziksel donanımı alfabe öğretimini nasıl etkilemektedir?**” şeklindedir. Soruya verilen cevaplardan bir kısmı aşağıda listelenmektedir.

- ❖ Görsel ve işitsel materyale sahip olan sınıflarda alfabe öğretimi kolay olmaktadır.

- ❖ Sınıftaki her öğrenci öğretmene, tahtaya ve sınıfın ses/görsel düzenine hâkim olacak şekilde oturmalıdır. Sınıfın akustiği iyi olmalıdır.
- ❖ Olumlu etkiler, sınıf panosunda alfabeyi destekleyen görsel öğeler mutlaka olmalıdır.
- ❖ İyi yönde etkiler.
- ❖ Dil öğretiminde tam öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrenci sayısının az olduğu ve fiziksel donanımı yeterli olan sınıflar oluşturulmalıdır.
- ❖ Kesinlikle etkilemektedir. Özellikle yabancı dil sınıflarının ilgi çekici olması gerekmektedir. Alfabe öğretiminde sınıfta kısa metinlerin olduğu hecelerin kırmızı ve siyaha boyandığı afişler olabilir. Böylece alfabeyle karşı olumlu etkilenme olacaktır.
- ❖ Uygun materyaller kullanıldıysa olumlu etkiler. Örneğin temel söz varlığını içeren afişlerin asıldığı bir sınıf ortamı alfabe öğretimini destekleyecektir.

Alfabe öğretimi esnasında sınıfın fiziksel donanımının alfabe öğretimini doğrudan etkilediği görüşme formuna verilen cevaplardan anlaşılmaktadır. Alfabe öğretiminin yapılacağı sınıfların görsel (afiş, resim, fotoğraf vb.), işitsel (radyo, mp3, çeşitli müzik aletleri) ve görsel-işitsel (projeksiyon, televizyon, akıllı tahta, tablet, mp4 çalar vb.) araçlarla donatılmasının alfabe öğretimini kolaylaştırdığı görülmektedir. Ayrıca alfabe öğretiminin yapılacağı sınıflarda öğrenenlerin oturma düzeni ve sınıfın akustiği de öğretimi etkilemektedir. Alfabe öğretiminde yüz yüze etkileşim önemli olduğundan bütün öğrenenlerin öğretmeni göreceği bir oturma düzeni sağlanmalıdır. Sınıf ses geçirmeyen bir fiziksel donanıma sahip olmalı ve kullanılan teknolojik aletlerden çıkan sesler sınıfın her yerinde aynı şekilde duyulmalıdır. Bu seslerin net olması öğrenenler açısından oldukça önemlidir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

İnsanoğlu düşünen, düşündükçe gelişen, geliştikçe üreten ve girift bir forma sahip üstün bir canlıdır. İnsanoğlunda bulunan bu düşünme, gelişme, üretme, giriftlik ve üstün olma gibi özellikler hiç şüphesiz kendini dilde de göstermiştir. Bir arada yaşayan ve sürekli iletişim kurarak hayatını idame ettiren insanoğlu için dil, tarih boyunca hayatta kalmanın en önemli öğelerinden biri olmuştur. Dil insanoğlunun coğrafi olarak birbirinden ayrı olması ve gelişen medeniyetler neticesinde farklılaşarak birbirinden bağımsız bir hal almıştır. Bağımsızlığını kazanan dil içinde bulunan toplumun gelişmişlik düzeyine paralel bir şekilde iniş ve çıkışlar sergilemiştir. Siyasi ya da ekonomik sebeplerden dolayı iletişim kurmak zorunda kalan topluluklar birbirlerinin dillerini öğrenmek zorunda kalmıştır. Henüz yazı bulunmamışken sözlü bir şekilde edinilen bu dil yazının icadıyla birlikte hedef dildeki topluluğun yazı dilini de öğrenmeyi zorunlu kılmıştır. Her topluluğun kendi yazı dilini geliştirmesiyle beraber birçok harf sistemi ortaya çıkmıştır. Kimi topluluk /a/ sesini bir hayvan şeklinde tasvir ederken kimi topluluk /a/ sesini dik bir çizgiyle tasvir ederek yazıya dökmüştür. İletişime geçebilmek için hedef dili

öğrenmek durumunda olanlar ilk olarak dil ediniminin temelini oluşturan alfabeyi öğrenmek zorunda kalmışlardır. Ana dillerindeki alfabe ile hedef dildeki alfabeyi karşılaştırarak benzerlik ya da farklılıkları bulmaya çalışmışlardır. Alfabe öğretimini tamamlayan öğrenenler dil öğreniminin diğer aşamalarına geçmişlerdir. Günümüzde de ikinci bir dil edinimi ihtiyacının altında çoğunlukla bu siyasi ve ekonomik sebepler yatmaktadır.

Türkiye'nin uluslararası arenada güçlenmesiyle beraber Türk diline duyulan önem artmıştır. Bu gelişime paralel olarak Türkiye'de ve dünyada birçok farklı noktada farklı kurumlar tarafından Türkçe öğretilmeye başlanmıştır. Bu öğretimin yapıldığı kurumlarda Türkçe alfabenin nasıl öğretildiği, belirli bir plan ve program dâhilinde hareket edilip edilmediği dil öğretimi açısından oldukça önemli bir sorudur. Bu çalışmada uygulanan görüşme formlarından elde edilen bilgiler ışığında kurumların alfabe öğretimi konusunda ortak bir planlarının ya da ortak bir programlarının olmadığı anlaşılmıştır. Alfabe öğretimi konusundaki plan ve program eksikliğinden kaynaklanan belirsizlik aynı kurumun içerisinde görev yapan farklı öğretim görevlisi/okutmanlara yansiyarak alfabe öğretimi sürecinde farklı metotlar izlemelerine neden olmuştur.

Dil öğretiminin ilk basamağı olan alfabe öğretimi konusunda kurumların ortak bir plan ve program dâhilinde hareket etmeleri Türkçe öğretimi açısından elzem bir konudur. Bu nedenle bu kurumlarda görev yapan öğretim görevlilerinin/okutmanların ve bu alanda akademik çalışmalar yapan bilim insanlarının bir araya gelerek Türkçe öğretiminde alfabe öğretimi konusunda taslak bir program geliştirmeleri ve bütün kurumlara bu taslak programı uygulamaları için önerilerde bulunması bu alanda yapılacak çalışmaların başlangıcı olmalıdır. Nihayetinde bu kurumlarda amaç aynı iken izlenen yolların farklı olması dil edinimi sürecini sekteye uğratacaktır.

Edinilen bilgiler ışığında ortak bir dil programının geliştirilerek bütün kurumlarda ortak bir yol izlenebileceği kâmsına varılmıştır. Ana dilleri farklı olsa da hedef dil olan Türkçe ve Türkçenin kullandığı alfabe her kurumda 29 harften oluşan aynı Latin alfabesidir. Bu nedenle temelde ortak bir alfabe öğretim programı geliştirilebilir. Bunun yanında dil ailesi grupları ile hedef dil olan Türkçe arasındaki alfabe farklılıkları tespit edilerek benzer ve farklı sesler ortaya konur. Böylece bu seslerin/harflerin öğretimi konusunda ek etkinlikler geliştirilebilir.

Bu çalışmada edinilen bilgiler ışığında şu önerilerde bulunulmuştur.

- ❖ Ana dillerinde olup Türkçede olmayan yahut da ana dillerinde olmayıp Türkçede olan harflerin/seslerin telaffuzunda yapılan hatalar normal karşılanmalıdır. Öğrenenin bunları kavraması için bol bol dinleme ve konuşma etkinlik çalışmalarına yer verilmelidir.

- ❖ Türkçede her sesin tek bir harfle ifade edilmesi alfabe öğretimi kolaylaştırmaktadır. Bu bilgiyi öğrenene aktarmak ve Türkçede 29 sesin bulunduğunu belirtmek dil öğretimi açısından yararlı olacaktır.
- ❖ Türkçede harfler kelimenin başında, ortasında ve sonunda hep aynı şekilde kullanılmakta şekli değişmemektedir. Alfabedeki bu kolaylığın öğrenene aktarılması öğreneni motive edecektir.
- ❖ Kurumlar alfabe öğretiminde ortak bir yol izlemelidirler. Öğreten tarafından Türkçe alfabenin genel özellikleri 8 ünlü ve 21 sessiz harfin bulunduğu, kalınlık-incelik, düz-yuvarlak, geniş-dar ve sert-yumuşak olma durumları öğrenene öğretim süreci başlamadan verilerek öğrenenin bilgi sahibi olması sağlanmalıdır.
- ❖ Sınıflar dil ailesi gruplarına göre ayrılmalıdır. Öğreten öğrenenlerin ana dilleri hakkında araştırmalar yaparak alfabe öğretiminde karmaşaya yol açacak gereksiz ya da fazla bilgi vermekten kaçınılmalıdır.
- ❖ Sınıflar yaş gruplarına göre ayrılmalı ve uygulanacak etkinliklerde yaş farklılığına dikkat edilmelidir.
- ❖ Öğretim süreci başlamadan önce öğrenenlerin ana dilleri ve alfabeleri hakkında araştırmalar yaparak hedef dil Türkçe ile aralarındaki benzerlik ya da farklılıklar öğretim görevlileri/okutmanlar tarafından ortaya konarak öğrenene aktarılmalıdır.
- ❖ Alfabe öğretimi sürecinde görsel, işitsel ve görsel-işitsel araçlardan yararlanma oranına paralel bir şekilde öğrenme de kalıcı hale gelmektedir. Süreçte çokça bu araçlardan yararlanılmalıdır.
- ❖ Türkçeye özgü olup diğer dillerde olmayan ya da çok azında olan harfler tespit edilerek bu harflerin (p, ğ, z, j, ç, ş, y, r, t, c, b, ı, i, u, ü, o, ö) öğretimiyle alakalı dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinde farklı seviyelerde temel ve pekiştirici etkinlikler tasarlanmalıdır.
- ❖ Alfabe öğretimi esnasında dersi monotonluktan kurtaracak ya da öğrenenin derse ilgisini artıracak birtakım yöntemlere (eğitsel oyunlar, şarkı eşliğinde öğrenme, görselleri eşleştirme, yapılandırma etkinliği vb.) yer verilmelidir.
- ❖ Alfabe öğretiminin yapılacağı sınıflarda sesin akustiği oldukça önemlidir. Sınıflar fiziksel olarak ses geçirmeyecek şekilde oluşturulmalıdır. Ağızdan çıkan seslerin taklit edilebilmesi için öğrenenlerin hepsi öğretene görece şekilde bir sınıf düzeni ile oturmalıdır.

Kaynakça

- Açık, F. (2008). Türkiye’de Yabancılara Türkçe Öğretilirken Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu Bildirisi* (Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü).
- Erdil, M. (2017). Türkçe Okutmanlarının Yabancı Öğrencilerin Türkçe Yazma Becerisine Karşı Öznel Algıları. *Turkish Studies*, S. 12 (28), s. 281-306.
- Erdil, M. (2018), Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kuruluna Bağlı 209 Üniversitede Yabancılara Türkçe Öğretimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt: 11, Sayı: 60, Yıl: 2018, s. 93-112.
- Güneş, F. (2014), *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Karaba, Z. C. (2009). Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 265-277.
- Şahin, A. (2014), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.